

13. desember 2001

Bjartari horfur í efnahagsmálum

Efnahagsþróunin síðustu mánuði hefur verið fremur neikvæð og einkennst af mikilli óvissu bæði hér á landi og erlendis. Almenn niðursveifla á alþjóðavettvangi og hryðjuverkin í Bandaríkjunum eiga hér stærstan hlut að máli. Upp á síðkastið hefur þó heldur rofað til, ekki síst hér á landi.

Samkomulag aðila vinnumarkaðarins sem nú virðist í burðarliðnum mun eyða þeirri óvissu sem ríkt hefur að undanförmu og birtist m.a. í lækkanði gengi krónunnar. Það yrði því mikilvægt framlag til aukins stöðugleika í efnahagsmálum á næsta ári. En það eru önnur atriði sem einnig skipta máli og munu stuðla að sömu markmiðum.

Fyrst má nefna samþykkt fjárlaga ársins 2002 þar sem í reynd er gert ráð fyrir meira aðhaldi en fólst í fjárlagafrumvarpinu. Þótt afgangur samkvæmt fjárlögum sé sá sami í krónum talið og var í frumvarpinu er gengið út frá lakari efnahagsaðstæðum en sl. haust sem jafngildir auknu aðhaldi ríkisfjármálanna.

Þá munu nýsamþykktar skattkerfisbreytingar styrkja atvinnulífið verulega og bæta samkeppnisstöðu þess á allan hátt. Á sama hátt munu breytingar á skattlagningu einstaklinga, m.a. lækkan eignarskatta, stuðla að auknum þjóðhagslegum sparnaði og/eða aukinni veltu.

Upplýsingar úr reikningum fyrirtækja á þriðja fjórðungi ársins benda ennfremur til þess að afkoman sé betri en áður var talið. Þetta er vitaskuld mest áberandi í útflutnings- og samkeppnisgreinum sem njóta góðs af gengislækkuninni, en einnig í ýmsum öðrum greinum sem þeim tengjast.

Aðkoma erlendra fjárfesta að Landssímanum og jafnvel Landsbanka mun einnig verða til þess að renna enn frekari stöðum undir sterkara gengi og þar með minni verðbólgu.

Öll þessi atriði gefa væntingar um að efnahagsþróunin á næsta ári geti orðið hagstæðari en áður hefur verið talið og að efnahagssamdrátturinn hér á landi verði skammvinnur. Þróunin á gjaldeyrismarkaði og styrking gengisins undanfarna daga rennir frekari stöðum undir þessa skoðun. Horfur um hjöðnun verðbólgu á næsta ári hafa því verulega glæðst að undanförmu sem aftur eykur líkur á frekari vaxtalækkan þegar fram í sækir. Margt bendir því til að framundan sé tímabil minnkandi verðbólgu, aukins stöðugleika og almennrar uppsveiflu í efnahagslífinu á næstu árum.

Fjárlög samþykkt á Alþingi

Fjárlög fyrir árið 2002 voru samþykkt á Alþingi 8. desember sl. Við þriðju umræðu fjárlaga voru lagðar fram tillögur ríkisstjórnarinnar um lækkan útgjalda og frestun verkefna með það að markmiði að afkoma ríkissjóðs yrði óbreytt frá því sem áætlað var í fjárlögum. Nokkur umræða hefur verið um þær breytingar og hafa mismunandi sjónarmið verið uppi.

Venjan er að við aðra umræðu fjárlaga séu gerðar þær breytingar á útgjöldum sem taldar eru nauðsynlegar vegna nýrra ákvarðana eða breyttra forsendna frá því að frumvarpið var lagt fram. Þannig hækkuðu útgjöld um rúmlega 2,1 milljarð m.a. vegna áhrifa af hryðjuverkunum 11. september sem ekki voru ljós við frágang frumvarpsins, endurskoðunar á útgjöldum almannatrygginga og endurskoðun á launa- og verðlagsforsendum í ljósi nýrrar verðbólguþáttar svo dæmi séu nefnd.

Við þriðju umræðu er vaninn að endurmeta tekjuáætlun ríkissjóðs og breyta mörkuðum útgjöldum sem ráðast af tekjum auk þess sem ýmsar hagrænar forsendur frumvarpsins eru endurskoðaðar. Þannig hækkuðu útgjöld um tæplega 1,4 milljarða við endurmat á forsendum. Mestu munaði um rúmlega 400 m.kr. til heilbrigðismála, 300 m.kr. vegna kjarasamninga og 330 m.kr.

vegna tekna sem skilað er til aðila um gjaldahlíð frumvarpsins. Endurmatið leiddi einnig til rúmlega eins milljarðs króna lækkunar á útgjöldum. Þar af er endurmat lífeyrisskuldbindinga 800 m.kr. og skýrist af endurmati á stöðu skuldbindinga í árslok 2001 og að forsendur um launaskrið hjá ríkinu voru endurskoðaðar í ljósi spár um meiri samdrátt á næsta ári og minna svigrúms stofnana til launahækkana vegna aukinnar hagræðingarköfu á rekstur þeirra. Samtals leiddi hefðbundin endurskoðun á forsendum við þriðju umræðu til rúmlega 300 m.kr. hækkunar útgjalda.

Til að mæta auknum útgjöldum við aðra umræðu og endurskoðun útgjalda við þriðju umræðu lagði ríkisstjórnin fram tillögur um rúmlega 2,4 milljarða króna lækkan útgjalda á ýmsum sviðum rekstrar og stofnkostnaðar. Þeim tillögum má ekki blanda saman við endurmat á öðrum forsendum frumvarpsins. Af 2,4 milljarða sérstakri lækkan útgjalda eru 220 m.kr. hækkan þjónustutekna, 310 m.kr. lækkan lyfjakostnaðar, 1,3 milljarður viðhald og stofnkostnaður og 500-600 m.kr. í rekstri og öðrum verkefnum. Áhrif hækkunar á þjónustutekjum er talin hafa óveruleg áhrif á verðlag og innan þeirra marka sem gert er ráð fyrir að opinberar gjaldskrár hækki um í forsendum um verðlagsspár fyrir næsta ár. Stofnkostnaður og viðhald í fjárlögum fyrir árið 2002 verður samtals 22,3 milljarðar eftir aðgerðirnar en er 20,1 milljarður samkvæmt reikningi ársins 2000. Gagnrýni um að lækkan stofnkostnaður auki vanda verktaka á því ekki að fullu við rök að stöðjast.

Lækkan rekstrarverkefna er jafnan erfiðasta aðgerðin í ríkisfjármálum og taka verður tillit til þess að ríkisstjórnin ákvað í fjárlagafrumvarpinu að lækka útgjöld um 3 milljarða frá því sem samþykkt hafði verið í rómum fyrir árið 2002. Þar á meðal var gerð 2% framleiðnikrafa til stofnana sem ráðuneytin útfærðu á mismunandi vegu, allt frá því að lækka útgjöld til allra eða flestra verkefna um 2%, en önnur ákváðu að lækka tiltekin rekstrarverkefni og hætta við áform um aukna þjónustu. Við þriðju umræðu frumvarpsins var bætt við 1% framleiðnikrófu til allrar opinberrar stjórnýslu ríkisins þannig að í sumum tilfellum er framleiðnikrafa til stjórnýslustofnana allt að 3% á næsta ári. Er það liður í að ríkissjóður beiti aðhaldi að rekstri sínum og skili aukinni framleiðni eins og önnur atvinnustarfsemi.

Ljóst er að ráðuneyti og stjórnendur stofnana verða þegar að grípa til víðeigandi breytinga í rekstri og draga úr rekstrarkostnaði með því m.a. að bjóða úr verkefni, endurskipuleggja og sameina starfsemi eftir því sem kostur er á. Mikilvægt er að aðhaldsaðgerðunum verði fylgt fast eftir á næsta ári og nýjum útgjaldatilfellnum verði mætt með lækkan útgjalda á öðrum sviðum.

Verðbólguleiðréttingar í reikningsskilum

Alþingi samþykkti í gær frumvarp til laga um breyting á lögum um tekjuskatt og eignarskatt o.fl. Samkvæmt þeim verða verðbólguleiðréttingar afnumdar í skattskilum og reikningsskilum, en Ísland er eina OECD-ríkið þar sem þær tíðkast. Öll ákvæði laganna sem varða leiðréttingar fyrir áhrifum verðlagsbreytinga eru þannig felld niður. Jafnframt eru gerðar breytingar á lögum um ársreikninga og bókhald þar sem fallið er frá verðleiðréttingum reikningsskilum.

Við þriðju umræðu frumvarpsins var þó samþykkt breytingartillaga þess efnis að við frumvarpið skyldi bætt ákvæði til bráðabirgða er heimilar félögum skv. 1. mgr. 1. gr. laga um ársreikninga, þ.e. hlutafélögum og öðrum félögum með takmarkaða ábyrgð o.fl., að viðhalda verðbólguleiðréttingum í reikningsskilum vegna reikningsáranna 2002 og 2003. Tildrögin eru þau að rétt þykir að gefa félögum kost á aðlögunartíma til að breyta reikningsskilum sínum. Fyrir því geta verið bæði reikningshaldslegar og rekstrarlegar ástæður. Þessi aðlögunartími á þó aðeins við um gerð ársreikninga samkvæmt lögum um ársreikninga en ekki um skattskil félaganna.

Tekjur ríkissjóðs janúar-október		
12 mánaða breytingar, %	1999-2000	2000-2001
Skatttekjur alls	10,9	7,3
Tekjuskattar	20,9	21,2
Tryggingagjöld	8,7	12,3
Eignarskattar	22,3	9,8
Veltuskattar	6,0	-0,5
Tekjur alls	10,6	7,4

Gjöld ríkissjóðs janúar-október		
12 mánaða breytingar, %	1999-2000	2000-2001
Almenn mál	13,6	4,6
Félagsmál	8,6	15,9
Atvinnumál	5,5	16,9
Vaxtagjöld	54,1	8,4
Önnur útgjöld	8,9	46,3
Gjöld alls	11,7	15,2

Greiðsluafkoma ríkissjóðs janúar-október		
M.kr.	2000	2001
Tekjur umfram gjöld	10379	-1231
Hr. lánsfjárfjónuður	9883	-2114
Afborganir lána	-34117	-22294
Br. lánsfjárfjónuður	-29230	-35660
Lántökur	28710	64105
Greiðsluafkoma	-522	28448

Ýmsar helstu hagtölur		
12 mánaða br., %	2000	2001
Verðbólga-desember	4,2	8,6
Kjarnaverðbólga-des.	3,0	10,3
Launavísitala-október	7,8	9,1
Heildarvelta jan.-ágúst	8,6	12,3
Smásöluvelta jan.-ágúst	4,3	6,0
Atvinnuleysi-október	0,9	1,2